Tranås/Ydre Släktforskarförening

Medlemsblad hösten 2020

Program under hösten
Sidan 3

Från fattig backstugepojk till storbygg-mästare i Tranås
Sidan 6

De vita korsen - skröna eller verklighet?
Sidan 4

Kristers rike
Sidan 14

Österbymo BB
Sidan 10

Spännande upptäckter i forskningen
Sidan 12

Ordförandens tankar

Nu har det förflutit över ett halvt år sedan vi började använda ord som vi sällan eller aldrig använt tidigare. Corona, pandemi, Covid -19, flockimmunitet o.s.v. Man trodde då att vi kunde vänta oss ett par jobbiga månader, och därefter skulle viruset och pandemin ebba ut och allting skulle bli som vanligt igen. Men ack, så fel vi hade! Vi har i dagsläget, speciellt globalt, fortfarande en allvarlig situation som kräver ett speciellt hänsynstagande. I Släktforskarföreningen har all fysisk verksamhet och alla möten, förutom årsmötet i augusti, ställts in. Nu har vi i föreningens styrelse beslutat att genomföra en del programpunkter under hösten, men med speciella försiktighetsmått vidtagna för att minimera risken att en eventuell smitta ska kunna spridas. Vi kommer att nyttja rymligare lokaler med gles möblering, begränsa antalet deltagare och alltid kräva förhandsanmälan till våra aktiviteter. Det är tråkigt, men nödvändigt att ha de här begränsningarna. Det innebär för oss ändå en chans att kunna träffas. Vi ger från föreningens sida en möjlighet att mötas på ett säkert sätt, men det kräver också att alla deltagare tar sitt ansvar genom att hålla avstånd, stanna hemma om man är sjuk osv.

Soldattorpet Grönlund i Stora Åby socken. Tak, fönster och en del annat har säkert renoverats under åren. Men de timrade väggarna är de samma som när torpet byggdes för bra mycket mer är 200 år sedan. Foto Lasse Karlsson.

Sommaren som gått har inte bara innehållit begränsningar och elände. Många släktforskar- och hembygdsintresserade har tagit vara på den kanske påtvingade ledigheten, genom att grotta ner sig i de digitala arkiven för att lösa någon gammal gåta eller passa på att besöka och undersöka platserna där förfäderna levde för hundratals år sedan. Jag gjorde så och hittade det gamla soldattorpet där min förfader bodde för över 200 år sedan. Inte längre bebott, men ändå i gott skick. Det finns få saker som slår känslan när man står vid torpet, känner på de gamla stockarna, kisar mot den murade skorstenen och sedan nyfiket upptäcker de gamla torpväxterna som fortfarande spirar här och var i den igenvuxna trädgården.

På försommaren inbjöd vi alla medlemmar och andra intresserade att höra av sig via telefon och mail för att få hjälp med kluriga forskarproblem eller andra frågetecken man hade. Det har gett resultat och åtskilliga har kontaktat oss med alla möjliga slags frågor. De här kontakterna har resulterat i flera nya medlemmar, försäljning av Mattssons CD/USB och även ett par artiklar i det här medlemsbladet. Dessutom har vi som hjälpt till med att lösa frågorna fått lära oss mycket nytt, samt även lära känna nya trevliga människor intresserade av släkt- och hembygdsforskning. Erbjudandet kvarstår givetvis så var inte rädd för att slå en signal om du har en fråga eller vill ha hjälp med ett klurigt problem. Vi kanske inte kan lösa precis allt, men ganska mycket.

På nästa sida finns föreningens planerade program för hösten. Om pandemin skulle utvecklas på ett oväntat sätt kan det innebära att vi måste göra förändringar. Aktuella uppgifter om sådant finns alltid på vår hemsida, samt meddelas givetvis när du anmäler dig till en aktivitet.

Var rädda om er alla därute och fortsätt vara lika duktiga på att följa försiktighetsåtgärderna, så rider vi ut den här stormen också.

Lasse Karlsson
ordförande

Vi hälsar alla nya medlemmar

Varmt välkomna

till Tranås/Ydre Släktforskarförening och hoppas att ni ska ha glädje av medlemskapet och vår verksamhet!
Hittills under 2020 har föreningen fått över 20 nya medlemmar, vilket känns mycket roligt och stimulerande!

Ett stort Tack!

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till våra annonsörer för ert stöd till föreningens verksamhet.
Vi vill också tacka de personer, ingen nämnd och ingen glömd, som på ett eller annat sätt skänker gåvor till föreningen.

Detta händer hösten 2020

Släktforskarföreningen planerar några möten under hösten och vintern. Vi har valt lokaler där vi kan möblera glest och där det i övrigt också är lätt att hålla avstånd. Men det är också viktigt att alla deltagare på aktiviteterna tar sitt ansvar; håller avstånd, stannar hemma vid sjukdom osv. Det är anmälan till samtliga möten eftersom antalet deltagare är begränsat. Om du har anmält dig och blir sjuk är det viktigt att höra av sig, så att kanske någon annan kan utnyttja platsen. Det är tråkigt att vi måste ha de här begränsningarna, men det är enbart för att alla som besöker mötena skall kunna känna sig trygga.

Berättarkväll

Tisdagen den 20 oktober kl. 18.30

Rolf Lindquist berättar om prästyrket nu jämfört med förr och delar med sig av egna minnen från hans tid som präst.
Lasse Karlsson berättar mer om byggmästare Frans Otto Larsson som har en egen artikel i det här medlemsbladet. Det blir mycket bilder och speciella händelser från hans liv. Kaffeservering.
Plats: Församlingshemmet, Majorsgatan 1 i Tranås. Max 35 deltagare.
OBS! Anmälan till Lasse Karlsson tel. 072-321 61 59 senast 18/10

Boupptecknigar - en guldgruva för släktforskare

Lördagen den 7 november kl. 10.00-12.30

Vi visar hur man använder boupptecknigar och var man hittar dom.
Plats: Biblioteket i Österbymo. Max 25 deltagare
OBS! Anmälan till Lasse Karlsson tel. 072-321 61 59 senast 5/11.

Adventskaffe med underhållning

Fredagen den 27 november kl. 18.30

Vi träffas, har det trevligt tillsammans och lyssnar till folkmusik från bygden. Underhållning av Nina Enell med flera musiker. Lotteri o kaffe.
Plats: Församlingshemmet, Majorsgatan 1 i Tranås. Max 35 deltagare.
OBS! Anmälan till Lasse Karlsson tel. 072-321 61 59 senast 24/11.

Medlemsöppet i föreningslokalen

Tisdagar kl. 15.00-17.30 max 5 deltagare

Vi genomför medlemsöppet på lite annorlunda och säkrare sätt. Du ringer och anmäler dig till den ansvarige enligt nedan för respektive tisdag du är intresserad av, senast söndagen före den aktuella dagen.
6 oktober, ansvarig Lasse Karlsson tel. 072-321 61 59.
13 oktober, ansvarig Tom Wallberg tel. 070-587 27 49.
27 oktober, ansvarig Anna Tengwall tel. 073-084 77 82.
3 november, ansvarig Anders Johansson tel. 070-627 93 41.
10 november, ansvarig Torbjörn Aronsson tel. 073-901 28 19.
17 november, ansvarig Lasse Karlsson tel. 072-321 61 59.
24 november, ansvarig Tom Wallberg tel. 070-587 27 49.
1 december, ansvarig Anders Johansson tel. 070-627 93 41.

OBS! Om ni är 1-3 personer och inte har möjlighet ovanstående dagar och tider så försöker vi i mån av tid att komma överens om ett annat tillfälle. Ring till Lasse eller Tom eller till Sören Andersson tel. 070-651 53 49 (Sören endast november månad).

Släktforskningens dag

Lördagen 16 januari

Vi återkommer med information på föreningens hemsida och i mail-utskick om vilket program vi kommer att ha den här dagen och i vilken form, beroende på hur pandemin utvecklas.

De vita korsen - skröna eller verklighet

Sjön Sommen, normalt en plats för rekreation och positiva upplevelser. Men även tragiska och mörka händelser har utspelat sig här. Foto: Gunilla Gustafsson.

Sjön Sommen får oss att tänka på sommar och bad, vita segel och båtturer. Den vackra sjön med många vikar och öar är för många en rekreationsplats att längta till under årets mörka tid. Familjer som samlas och njuter av den ljumma sommarkvällen med bad och gemenskap gör att sjön sjuder av liv. Detta är också anledningen till denna artikel.
En kväll i somras kom ett telefonsamtal med en märklig förfrågan. Det gällde de vita korsen som finns vid Sommens strand utanför gården Aspa I Asby socken. Under många år tillbaka har dessa kors målats varje år och en historia har funnits berättad. Nu ville den som frågade veta om det var en skröna eller om det finns en verklighet bakom. Historien skulle berättas när familjen gjorde en båtutflykt under sommaren.

Enligt historien så skulle korsen målats där efter att en piga från Västra Hult och hennes tvillingar blivit mördade och kastade i sjön vid Aspa. Ingen visste vem som målade korsen men varje år fanns de där. Naturligtvis blev jag nyfiken och lovade att göra vad jag kunde för att få lite kött på benen till hennes berättelse.
Så jag tog fram datorn, bläddrade fram kyrkböckerna och letandet var igång och spänningen steg. Jag skulle alltså hitta två små barn och en moder som var döda samma dag. Jag hade inga namn eller årtal. Det jag visste var att pigan fanns på Västra Hult och att det berättades att bonden på gården gjort pigan med barn och att han sen haft ihjäl både modern och barnen. Han ska sen ha tagit roddbåten över till Aspa och kastat dem i sjön. Händelsen skulle ha skett i början av 1900-talet. Samtidigt som jag sökte i dödböckerna letade jag också i husförhörslängderna efter en bonde som varit inför tinget. Jag letade timma efter timma men inga mördade barn eller moder fanns noterade och inte heller någon dömd bonde. Då var det dags att försöka få lite mer fakta för mitt sökande.
Var är det då bäst idag att söka svar på sin fråga? Jo på sociala medier så klart! En fråga om korsen på facebook och vips så hade vi svaret. Till min förvåning fanns en bok som handlade om detta tragiska som hänt vid Aspa. Lars Kallstenius hade 1998 skrivit boken ” Och vidare förekom icke” en studie av ett rättsfall i Ydre för hundra år sedan. Boken fanns att låna på biblioteket så det var bara att läsa innantill.
Författaren hade läst Ydre Häradstings domböcker och noggrant beskrivit vittnesmål av vad som hänt den där ödesdigra dagen 17 september 1895.

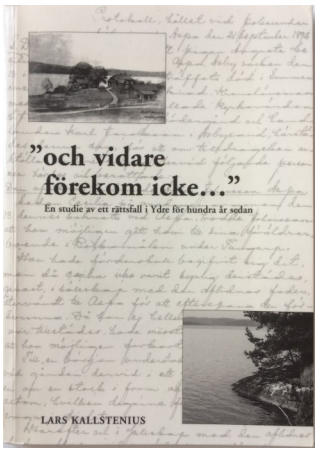

Lars Kallstenius har skrivit en bok om rättsfallet i Ydre för över hundra år sedan.

Där fanns hela berättelsen men den stämde inte helt med historian som berättades i folkmun, men någon skröna var det inte. Det var en mycket tragisk historia om stackars pigan Cecilia, men ingen blev dömd och Lars Kalstenius med flera var övertygade om att många misstag begåtts i brottsutredningen. Men vi tar det från början.

På Aspa gård arbetade Cecilia Johansdotter född 1875 i Asby. Hon var piga hos brukaren Anton Johansson och hans hustru Ida. Cecilia bodde på gården tillsammans med pigan Tilda Lejon. På gården fanns också drängen Karl Ekman.
Datum för denna händelse var den 17 september 1895. Cecilia var gravid och alla på gården hade noterat hennes putande mage. Cecilia själv var tystlåten om sitt tillstånd men gjorde inte heller något för att dölja det. Alla i gården även Anton gjorde gällande att det var Karl Ekman som var far till barnet men han nekade bestämt till detta. Karl medgav dock att han vid flera tillfället legat bredvid Cecilia men då med kläder på.
Tisdagskvällen den 17 september då Cecilia och Tilda avslutat sitt arbete och kom hem till pigkammaren sa Cecilia att hon skulle gå ut för att tala med någon. ”Vem har du talat med ” frågade Tilda när Cecilia återkom efter en stund. ”Med Karl” svarade Cecilia. Efter att hon hämtat en väst gick hon ut igen nu för att göra sina naturbehov som hon sa. Hon tog med nyckeln och låste dörren. Tilda satt uppe ett tag och väntade på Cecilia men då hon inte kom gick Tilda till sängs och somnade efter en stund. Hon fann detta lite märkligt för Cecilia brukade aldrig vara ute länge om kvällarna.
På morgonen var hennes säng tom och Tilda gick till Ida och berättade att Cecilia var borta. Tilda berättar senare att hennes första tanke var att Cecilia tagit livet av sig. Tilda visste hur illa det var för en kvinna att föda ett ”oäkta” barn.
Nu började sökandet efter den försvunna pigan. Anton begav sig till Bockamålen där hennes föräldrar bodde, i tron att hon kanske gått hem. Nej hon finns inte där! Cecilias far Johannes följde då med Anton tillbaka till Aspa. Där beordrades Karl att leta omkring gården och ute på ängarna, medan Anton och Johannes

tog båten för att ro ut på sjön för att leta. Ganska snart, ett stycke norr om gården, påträffades Cecilias döda kropp liggande på rygg på en bottenfast sten och blod rann ur näsa och mun på henne. De båda männen lyfte henne i båten och rodde hem till Aspa. De placerade kroppen i en flygelbyggnad där den sen låg fram till gravsättningen. Anton var genast bestämd med att vilja ordna en kista och även de andra begravningsgöromålen. Johannes var lite fundersam över att han som fader inte fick ordna med gravsättning. Men Anton var envis och ville få det gjort så fort som möjligt. Redan på lördagen samma vecka gravsattes Cecilia i tysthet på Asby kyrkogård. Ingen ifrågasatte i den stunden att det kunde röra sig av något annat än självmord.

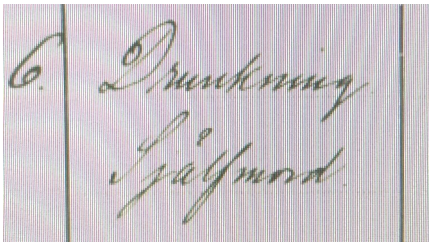
6. Drunkning
Själfmord

I dödboken anges inget annat än att Cecilia begått självmord genom drunkning.

Efter begravningen börjar folk prata och spekulera i vad som egentligen hände Cecilia. Hade hon verkligen begått självmord eller blev hon mördad. Flera personer sa sig under kvällen ha hört hjärtskärande kvinnoskrik från det hållet där hon hittades. Varför hade Anton så bråttom med att skaffa kista och få Cecilia jordfäst? Karl beskyllde Anton för att vara far till barnet men flera trodde att det var Karl. Varför är Karl så likgiltig i sökandet efter Cecilia? Hur kunde Anton veta på en gång vart han skulle ro för att hitta Cecilia och inte kunde någon som tog sitt liv kasta sig med ryggen mot en stor sten på grunt vatten. Spekulationerna blir värre och värre och till sist beslutas om gravöppning och att provinsialläkaren i Boxholm, C. Fr. Almgren ska göra en rättsmedicinsk obduktion av liket. Den 8 november, alltså sju veckor efter gravsättningen öppnas graven. En stor skara människor har samlats utanför sockenstugan i Asby där obduktionen utförs. Efter all ryktesspridning vill folk få veta vad som hänt den stackars flickan.
I attesten efter obduktionen konstaterar Almgren att Cecilia omedelbart före döden träffats av en stöt eller slag mot främre delen av hjässan och att detta absolut varit dödande. Detta kan ha uppkommit genom att hon försökt dränka sig på grunt vatten eller att hon fått ett kraftigt slag med något tillhygge. Han konstaterar också att Cecilia är hafvande i sjätte månaden. På grund av likets långt framskridna förruttnelse kan Almgren inte med visshet bestämma om det är självmord eller mord och därför förblir gåtan olöst. Dock kvarstår många frågetecken och den 26 november 1895 kallas till höstting i Sunds tingshus. På landsvägen utanför har även denna gång en stor skara folk mött upp.
Kronolänsman C. Brinkman anmäler att han kallat följande personer till förhör:
Arrendatorn Anton Johansson och hans hustru Ida i Aspa, drängen Karl Viktor Ekman i Demshult,
Pigan Tilda Lejon i Knoppetorp, Karl Adolfsson i Spakstorp, torparen Johannes Johansson i Bockamålen (Cecilias far) lifgrenadjären Axel Hjelte i Lindstorp, Lovisa Johansdotter i Axebo, Anders Johan Fält i Doppan och Augusta Gustafsdotter i Vastamålastugan. Samtliga är närvarande och efter att de fått avlägga vittneseden börjar så förhören. Alla vidhåller vad de tidigare sagt i polisförhören och inget nytt tillkommer. Ytterligare ett ting hålls i december och trots många vittnesförhör där Anton Johansson och Kart Ekman är de enda misstänkta framkommer inget som kan få någon dömd för mord. Cecilias tragiska död är och förblir ett stort frågetecken.

Redan samma höst flyttar Anton med sin familj från Aspa till Västra Hult i Asby. Någon frågar varför han flyttar, han som bott så länge i Aspa. Anton lär ha svarat att han hade för mycket minnen i Aspa.
1903 emigrerar Karl Ekman till Amerika kanske även han verkar vilja fly från minnen i Aspa.
På Cecilias gravvård av ek, ska ett stort och ett litet kors varit utskuret. Även något om hennes tragiska död ska ha funnits men gravvården är borta och ingen minns vad som stod skrivit.

De vita korsen målas fortfarande på stenhällen av någon okänd.
Foto: Gunilla Gustafsson.

På bergsklippan där Cecilia hittades har ett stort och ett litet kors målats varje vår under många år. Vem som målat korsen är okänt men historien har levt vidare och som alla andra historier har den ändrats med tiden. Ja så fick min svägerska Gunilla en sann berättelse att delge sina barn och barnbarn den där ljumma sommarkvällen på Sommen. Jag antar att det var med både spänning och förvåning som de alla lyssnade till den tragiska berättelsen om Cecilia som utspelat sig i denna fina sjö för över hundra år sedan.

Gerd Brisfjord Karlsson

Aronssons Blomsterhandel
Storgatan 36, Tranås
Tel 0140-12736
www.aronssonsblommor.se

Från fattig backstugepojk till storbyggmästare

I somras blev jag via Gösta Sanfridsson i Hembygdsföreningen kontaktad av ägaren till Ingemarstorps säteri utanför Strålsnäs. Vid reparationsarbeten på huset hade man hittat en dold planka med inskriptionen *”Strömsholmen Byggmästare F. O. Larsson Tranås Mars 12. 1923”.* Ägaren blev nyfiken på vem denne Larsson var och om någon kände till honom. Jag kollade lite i kyrkböckerna och en fantastisk livshistoria började rulla upp sig. I hembygdslitteraturen fanns det några uppgifter om denne man, men ändå förvånandsvärt lite, vilket gjorde min nyfikenhet ännu större.

Fattig och tuff uppväxt

Frans Otto Larsson föds 21 juli 1853 i den lilla enkla backstugan Löfhagen på Bråmålens marker i norra kanten av Säby socken. Den del av socknen som tio år senare kom att överföras till Trehörna. Hans föräldrar Lars Nilsson och Stina Greta Persdotter hade drabbats av mycket olycka. Av de fem barn som fötts innan Frans Otto, hade tre dött i unga år. Fadern Lars hade tidigare varit först torpare och därefter gårdsbrukare, men av någon anledning, sedan några år hänvisad till backstugan Löfhagen. Familjen är fattig och situationen blir ännu värre när Lars dör av förstoppning 1858, endast en dag efter att yngsta dottern har fötts. Trots alla motgångar lyckas änkan Stina Greta försörja sig och de fyra barnen.

Det är ett tufft liv och barnen måste hjälpa till med att arbeta i unga år. Frans Otto jobbar som tonåring med timmerkörning och han har senare berättat för sina barnbarn om det hårda arbetet och de obehagliga händelser han var med om. Han kör timmer med släde till Ödeshög genom de obebodda skogarna i Holaveden och blir vid ett par tillfällen utsatt för de rövare som härjar där. Men genom list lyckas han undkomma med livet i behåll.

År 1871 flyttar Stina Greta och de två hemmavarande barnen, däribland Frans Otto, till en stuga på Tismetorps marker i Säby socken. Frans Otto lämnar sedan hemmet för att arbeta som dräng, först i Hårkrankeryd och därefter i Klosterås. I Klosterås arbetar också pigan Eva Lotta Andersdotter. De bägge fattade tycke för varandra och den 3 juli 1875 lovar paret varandra evig trohet inför prästen.

Stugan Dalhem som den ser ut idag utmed Säbyvägen. Foto Lasse Karlsson

Första stegen mot storbyggmästare

Paret flyttar till torpet Skålarödje under gården Drumstorp och efter några månader utökas familjen med sonen Carl. Frans Otto jobbar då förmodligen som dräng på gården. I november 1878 flyttar familjen in till stadsbebyggelsen i Löfstad, det som snart skall bilda Tranås köping. De hyr en lägenhet av Eva Lottas far skräddaren Anders Peter Sundberg i kvarteret Lärkan 31. Där föds barnen Emil och Ida och Frans Otto förkovrar sina kunskaper inom byggnadsområdet och ståtar från 1881 med titeln byggmästare. Om han direkt har ett företag med anställda eller om han först arbetar ensam är osäkert. 1883 flyttar familjen och bor ett år i knekttorpet Kvarngården under Hjälmaryd och det är förmodligen under det året som Frans Otto bygger fastigheten Dalhem på Åsvallehults marker, dit man sedan flyttar. I Dalhem som ligger utmed nuvarande Säbyvägen och i senare tid inrymt Nelly Gustafssons modeaffär, finns även gårdshus med ett par lägenheter som Frans Otto hyr ut.

En av hyresgästerna är den unge snickaren Sven Gustafson från Malexander, som kanske även arbetar åt Frans Otto. Sven blir senare också sin egen byggmästare och man kommer under åren att samarbeta i många olika sammanhang bland annat vid bygget av Romanäs. Sven Gustafsons son byter senare namn till Hettemark och blir en välkänd klädfabrikant.

Någon gång under de kommande åren köper Frans Otto den obebyggda holmen Strömsholmen som ligger i Svartån i köpingens utkant. Han bygger också upp kontakter med ortens hantverkare och småföretagare. I maj 1890 lämnar han in en ansökan till byggnadsnämnden om att få uppföra en större fabriksbyggnad med snickerifabrik, smedja och mejeri på Strömsholmen. I köpingen har man förmodligen inte tänkt sig att någon vill bygga där, så planen för byggnation omfattar inte holmen. Därför förs ärendet dagen efter (!) upp på kommunalstämmans bord, vilka utan tvekan bifaller förslaget. Ett beslut som, enligt dåvarande regler, läses upp kommande söndagen i Säby kyrka av prosten Gabrielsson. I slutet av året står byggnaden färdig och Frans Otto startar där en egen verkstad för tillverkning av byggnadssnickerier. Samtidigt flyttar också Carl Alfred Carlsson sin smidesverkstad dit från slakthusbron. Han har tidigare haft rörelsen tillsammans med sin bror Anders Magnus Carlsson som var mer intresserad av affärsyrket och istället övertog en järnaffär för att bygga ut den. Carl Alfred förändrar smidesverkstaden till en mekanisk verkstad och döper om den till Strömsholmens mekaniska verkstad, vilken idag utvecklats till ett av Tranås dominerande företag.

Utöver dessa rörelser startas direkt också i byggnaden Tranås Nya Bleck- och Plåtslageri av Th. Malmqvist, K. J. Sandbergs Snickerifabrik och Frans Johansson Färg & Tapethandel. Grunden till köpingens nya småindustricentrum har lagts.

Strömsholmen i mitten av 1890-talet. Till vänster fabriksbyggnaden och till höger bostadshuset. Bild från Eije Fasts arkiv.

Frans Otto och Eva Lotta med barnen år 1900. Bakre raden (halvcirkel) fr vänster: Tully, Karl, Frans Otto, Emil, Elin och Ida. Främre raden fr vänster Anna, Ebba och Eva Lotta med lillpojken Josef i knät. Privat foto.

Utveckling med bl a varmbadhus

Ett halvår senare söker Frans Otto bygglov för ett större flerfamiljshus samt ett stort uthus på Strömsholmen och i slutet av 1891 står de husen färdiga. Frans Otto och hans familj flyttar dit från Dalhem, men också en del av småföretagarna på holmen och hans egna anställda hyr lägenheter av honom och bosätter sig där. Troligen samtidigt bygger han också ett kombinerat byk-hus och kallbadhus i norra änden av holmen. Byk-huset är säkert i första hand till för hyresgästerna men annonser i dagstidningen visar att även andra är välkomna dit, säkerligen mot en avgift. Badhuset görs 1894 om till ett varmbadhus som till en början drivs av Varmbadhussällskapet. Efter några år ansvarar Frans Otto själv för driften och erbjuder under flera år, via regelbundna annonser i Tranås Tidning, varmbad till det facila priset av 25 öre. Under många år bor pigan Lovisa Aurora Zeno på Strömsholmen och hon arbetar enligt uppgift som baderska i badhuset, en syssla som i början av 1900-talet också sköts av en Hulda Johansson.

Varmbadhuset på Strömsholmen

är öppet hvarje dag från kl. 9—12 f. m. till 1—7 e. m. mot en afgift af 25 öre.
Fredagar och Lördagar 35 öre.
653 **F. O. Larsson.**

Frans Otto annonserar flitigt om varmbadhuset. Annons ur Tranås Tidning.

Hösten 1892 uppförs ytterligare en fabriksbyggnad i två våningar dit målare Frans Johansson flyttar från den andra byggnaden och utvecklar måleri-rörelsen tillsammans med C W Hellström och E. A. Fång. I byggnaden startar också smörhandlare G. O. Johansson ett mindre mejeri som är verksamt en bit in på 1900-talet.

Under de följande åren bygger Frans Otto ytterligare några mindre hus på Strömsholmen och får som hyresgäster bland annat O. Winqvists snickeriverkstad, Karl Levins Bokbinderi och O. H. Sjögrens sadelmakeri. 1898 startar bröderna Levander en vagnfabrik (senare Tranås Vagnfabrik) på holmen. De bygger vagnstommarna själva och beslagen tillverkas av Strömsholmens Mekaniska Verkstad.

Arbetarna vid Tranås BankAB:s nybyggnad 1901. Frans Otto samarbetar bland annat med grundläggare Wahlberg och plåtslagare Malmqvist. Bild från Kågéns hembygdsböcker.

Vagnarna målas av firma Hellström & Johansson och sadelmakeriet görs av O.H. Sjögren. Ett fruktsamt samarbete mellan företagen på Strömsholmen.

Dynamisk plats

Strömsholmen var vid den här tiden säkert en intressant plats att verka på. I centrum står byggmästare Frans Otto Larsson med ett antal dynamiska småföretagare som hyresgäster i fabriksbyggnaderna. I det stora bostadshuset och de lägenheter han inrett i andra hus är det en varierande flora av familjer och andra boende. Frans Otto gör ingen skillnad på folk utan han hyr ut till både enklare personer och till bättre bemedlade. Under 1890-talet och åren därefter hittar man följande titlar på hyresgästerna: snickare, skräddare, skomakare, änka, utfattig piga, målare, möbelsnickare, smed, timmerman, plåtslagare, svarvare, arbetare, dräng och piga. Bland de lite ovanliga hör kakelugnsmakare, handelsagent, tapetserare, vagnsnickare, fabrikör, kusk, f.d. livgrenadjär, stickerska och småskollärare.

Stor bygg-verksamhet

Samtidigt som Frans Otto utvecklar verksamheten på Strömsholmen pågår också en livlig verksamhet i hans byggnadsföretag. I Tranås bygger han bland annat Missionskyrkan, flera skolhus, lärarbostäder, Tranås Bank AB:s nya fastighet och även A.M. Carlssons järnhandelsbyggnader. 1902 när det senare byggs, skriver tidningarna att han har samtidigt inte mindre än fem ytterligare större byggnadsobjekt som pågår. Frans Otto har också vid den här tiden en omfattande byggverksamhet i Boxholm med omgivningar. Han bygger där arbetarbostäder vid bruket, nybyggnationer vid Säteriet, affärsfastigheter, större hyreshus, gästgiveriet, centralskolan och även Folkskolan i Ekeby. 1905 får han också uppdraget att bygga det nya järnvägshotellet i Sommens samhälle.

Frans Otto omnämns mycket i lokaltidningarnas artiklar. Han får många positiva omdömen som duktig yrkesman och som framgångsrik företagare. Som till exempel i mars år 1900 *”Byggmästare F.O. Larsson har utfört arbetet och härvid dokumenterat sig som en särskilt skicklig man i sitt fack”*. Eller i ett kåseri från Boxholm i maj 1903 *”Byggmästare hr F.O. Larsson från Tranås synes i år ha slagit de övriga yrkesbröderna ur brädet”*.

Många förtroendeuppdrag

Via personliga skildringar och tidningsartiklar stärks också bilden av Frans Otto som en hedersman som alltid vill göra rätt för sig och tycker det är viktigt att följa ingångna avtal och överenskommelser. Detta tillsammans med hans framgångar som företagare gör att han under 1890-talet och flera årtionden framåt innehar många förtroendeuppdrag i köpingen. Han sitter i kommunalstämman och under flera perioder i byggnadsnämnden samt också tidigt som ledamot i hälsovårdsnämnden. 1890 i samband med debatten i Tranås köping om att bygga ett eget fattighus har Frans Otto uppdraget att studera i kringlig-

gande städer hur fattigvården är inrättad där. 1897 sitter han i en kommitté tillsammans med löjtnant (senare bankdirektör) Claes Filén och bagare F Lind, vilken har i uppdrag att utreda inrättandet av elektrisk belysning i köpingen. Frans Otto är även samhällets kontrollant vid uppförandet av en del stora byggen (inte hans egna) och god man i samband med konkurser.

Inte bara glädje

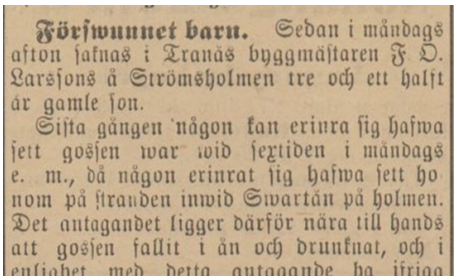
Förswunnet barn. Sedan i måndags afton saknas i Tranås byggmästaren F. O. Larssons å Strömsholmen tre och ett halft år gamle son.

Sista gången någon kan erinra sig hafwa sett gossen war wid sextiden i måndags e. m., då någon erinrat sig hafwa sett honom på stranden inwid Swartån på holmen. Det antagandet ligger därför nära till hands att gossen fallit i ån och drunknat, och i enlighet med detta antagande ha ifrigo

Del av artikeln i Tranås Tidning om sonens försvinnande.

Frans Otto och Eva Lottas familj växer. År 1900 består barnskaran av tre söner och fem döttrar. Men åren med framgångar har inte varit utan sorger. Elva år tidigare dog den sexåriga sonen David i scharlakansfeber och 1896 den då tvåårige dottern Sara av ”allmän svaghet”. Men den kanske mest tragiska händelsen inträffar måndagen den 20 juni 1898. Drygt treårige sonen Ernst Leonard är ute och leker utanför huset på holmen. Plötsligt är han försvunnen. Någon har sett honom leka vid åkanten och man befarar det värsta. Hundratals personer deltar i sökandet och man draggar i Svartån, men utan resultat. Tranås Tidning skriver *”Föräldrarne äro nästan tröstlösa och händelsen har i köpingen wäckt mycket deltagande för föräldrarne, som drabbats af denna swåra pröfning.”* Efter en vecka återfinns pojkens döda kropp vid Svartåns strand inte långt från hemmet.

Ångbåten Svalan som Frans Otto köper av Ernst Brandel på Brandsnäs, bland annat för att transportera material till bygget av Romanäs Sanatorium. Bild från Holavedens Hembygdsförening.

Allt större byggprojekt

Frans Otto utvecklar sin rörelse ytterligare och får ansvaret för allt större och varierande byggprojekt. Ovan nämnda A.M. Carlssons järnaffär liksom Tranås Bank AB:s nya byggnad är stora objekt inne i Tranås. Han bygger hamnen i Tranås och kanaliserar Svartån ut till sjön Sommen så att den blir farbar för större båtar. 1906 startar Frans Otto sitt hittills största projekt i och med att hans anbud för Romanäs Sanatorium antas. Anbudet för sanatoriet inklusive läkarbostaden rör sig om 197.000:-. Byggnaderna tar över ett år att färdigställa och som mest arbetar cirka 100 personer från olika företag med bygget. Frans Otto har även ansvaret för att bygga hamnen där, från vilken han anlägger ett järnvägsspår för att frakta byggmaterial. Frans Otto har köpt en egen ångbåt, Svalan, bland annat för att frakta material till Romanäs hamn under bygget.

Arkitekt för Romanäs är Carl Westman från Stockholm. För att verkligen kunna följa arbetet ordentligt

Tingshuset stod färdigt 1910. Sockeln av röd Tranåsgranit gjordes av Alfred Gustafson som Frans Otto ofta samarbetade med. Foto Lasse Karlsson.

flyttar Westman under byggtiden till Övrarp inte långt därifrån.

Frans Otto har ett brett intresse när det gäller företagande. Ångbåten Svalan är den första båt han äger och några år senare blir han delägare och drivande i Ångbåtsaktiebolaget Carl Johan som bedriver persontrafik på Sommen. 1912 köper han ångfartyget Siri i Arkösund och fraktar det på ett par järnvägsvagnar till Sommens station. Båten rustas upp och döps om till Strömsholmen. Frans Otto har sedan tidigare affärer ihop med kapten Ridderborg på Ribbingshofs herrgård i Norra Vi. Ridderborg har behov av att avverka mycket skog och sedan kunna transportera timret. Frans Otto startar därför ett litet skeppsvarv på

Eva Lotta och Frans Otto på äldre dar. Privat foto.

sandstranden vid Tranås Säteri, där han bygger fyra pråmar. Med hjälp av Strömsholmen och pråmarna utför han sedan under fyra år transporten av Ridderborgs timmer över sjön Sommen.

Samtidigt med båtverksamheten bygger Frans Otto den s.k. Domarvillan i Tranås, Tranås Tingshus och flera andra objekt. Han bygger också Kongsbackens pensionat för att hans döttrar Tully och Ebba ska kunna bedriva rörelse där. Han är i slutet av 1910-talet tillsammans med några andra personer i bygden engagerade i frågan om att bygga en kanal mellan Åsunden och sjön Sommen. Ett projekt som har svårt att få bredare stöd i och med den ökande trafiken på väg och järnväg.

Frans Otto är aktiv som byggmästare långt upp i åren, vilket inte minst inskriptionen som nämns i början av artikeln visar. Hans söner fortsätter inom samma område. Sonen Karl jobbar som snickare, säkert bland annat i faderns företag, Emil arbetar som målare och yngsta barnet Josef blir byggmästare, dock inte i samma omfattning som fadern. Frans Otto slutar sina dagar i maj 1933 och vilar nu i familjegraven, tillsammans med hustru, svärföräldrar, barn och barnbarn, på Tranås gamla kyrkogård. Trots att det är gott och väl en mansålder sedan han lämnade den här världen minner åtskilliga pampiga byggnader i Tranås med omnejd om hans fantastiska livsverk.

Lasse Karlsson

Källor:

Kyrkböcker, Holavedens Hembygdsförenings hemsida, Kågéns hembygdsböcker, Eje Fasths fotoarkiv, tidningsarkiv samt samtal med hembygdskännare och ättlingar till Frans Otto.

Ett stort tack till Frans Ottos ättlingar för bilder och personliga berättelser!

Solidaritet och så lite korruption

- en berättelse om farfar, farfars far och farfars farfar.

Furirmässen på I14 i Gävle år 1916. Knut sitter längst fram i mitten med en bok i knät. Privat foto.

När första världskriget rasade i Europa tjänstgjorde min farfar, Knut, på Hälsinge Regemente i Gävle. Även där fick man känna av den pågående matbristen i Sverige. Bland annat potatis var ”hårdvaluta” och som en mängd andra livsmedel ransonerad. Befolkningen i vårt land hade det besvärligt och det utbröt potatiskravaller på många håll. Knuts far var trädgårdsmästare i Vreta Kloster och odlade naturligtvis allehanda rotfrukter. Fadern var mån om sonen och skickade vid ett tillfälle en kvantitet potatis till Knut i Gävle. Knut var ungkarl då och intog sina måltider på mässen på regementet. Han blev förstås glad över detta tillskott, men samvetet gjorde att han inte bara kunde förse sig själv med denna mat utan vidarebefordrade allt till husmor att fördela även till de övriga matgästerna på mässen. Att ta all potatis själv hade ju varit okamratligt tyckte farfar och solidariteten vann.

Knut Strömberg 1887-1973. Privat foto.

Tidningen Släkthistoria har skrivit en lång artikel om hungerkravallerna 1917, bland annat om en händelse i Tranås detta år. Kan hittas på nätet. Sök på hungerkravallerna 1917. *Släkthistoria nr 3/2017.*

Axel Strömberg 1849-1933. Privat foto.

Knuts far, Axel, var som sagt trädgårdsmästare. När han var trädgårdsdräng (student heter det idag!) i sin ungdom blev han kallad till mönstring. Hans husbonde ville inte vara utan honom, så då fick det bli en muta….. Husbonden skickade med Axel en femkrona att lämna över till mönstringsbefälet. Det var läkaren som fick femkronan och efter förrättningen skrev han följande omdöme om Axel: ”Plattfot, inväxta naglar på tårna.
Duger ej att marschera. Kasseras.”
Husbonden blev förstås glad över detta!!

Så har vi Axels far, Anders, som också skulle till det militära, när han var trädgårdsdräng. Även han slapp militärtjänstgöringen. Han mutade militärläkaren med en ål som inlämnats i dennes kök innan mönstringen. Till saken hör att Anders hade väldigt roligt åt en fiskarpojke som i mönstringslokalen kom indragande med 10 kg gädda och läkaren frågade om han trodde att han tog mutor?

Anders Strömberg 1823-1906. Privat foto.

Fiskarpojken togs ut till flottan.

Min far berättade för mig om potatisen som skickades till Gävle.

Farfar fortsatte sin militära bana och flyttade efter pensioneringen tillbaka till Östergötland. Han var en hängiven släktforskare. Mycket värdefullt för mig idag.

Berättelserna om Axel och Anders har jag tagit från min farfars forskning. Både Axel och Anders kunde slutföra sina utbildningar inom trädgårdsnäringen och kunde ägna resten av sina yrkesliv åt detta.
De verkade på olika platser i Östergötland. Anders slutade sina dagar i Loddby, Söderköping och Axel i Alholmen, Vreta Kloster.
Det jag inte riktigt förstod var att Axel o Anders blev kallade till mönstring.
Det var ju under indelningsverkets tid och det lär ju ha varit lätt under fredstid att rekrytera soldater….. Men nu har jag ”läst på” och det finns information om *Beväringsinrättningen* hos Hans Högman, Militaria.

Berit Ekberg

Österbymo BB

Kanske är det någon mer än jag som läst om sig själv på Sveriges befolkningsskiva och funnit att det inte stämmer med födelseort. Jag visste väl att jag var född i Norra Vi men där stod Sunds församling. Snabbt till födelseboken i Norra Vi för att kolla. Jodå det stod att jag var född i Norra Vi men nedkomstort Sunds församling. Tillbaka till Sunds födelsebok där jag kunde läsa:
nedkomstort Österbymo förlossningshem, avis till pastorsämbetet Norra Vi. Tänk att jag är född på Österbymo BB, tänk att det fanns ett BB där förr i tiden. Jag blev nyfiken på hur det kunde vara möjligt och tack vare att jag äger boken ”Ydreboken 1952-1996” kunde jag hitta intressanta uppgifter om min födelseplats.

Birgit Nilsson arbetade som vårdbiträde på förlossningshemmet mellan 1944 och 1949. Här är hon med en nyfödd i famnen tillsammans med syster Lisa och barnmorskan Lilly Augustsson. Bild från ”Ydreboken 1952-1996”

Röda korsets pionjärverksamhet

Röda Korset har under många år gjort stora sociala insatser. De har bland annat startat sjukvård, skoltandvård och inrättat förlossningshem på landsbygden. Deras pionjärverksamhet har sedan tagits över av stat och landsting. Omkring 1920 började man inom Röda Korset diskutera att inrätta förlossningshem/rum på landsbygden. Att föda barn på landet innebar stora risker för mor och barn. Många familjer levde i fattigdom och man bodde trångt och hade dåliga hygieniska möjligheter. I samarbete med provinsialläkare och barnmorskor började man då inrätta små förlossningsanstalter. År 1931 fanns 31 förlossningshem på landsbygden i Sverige. Tänk att jag hade turen att få se dagens ljus på ett av dessa.
1926 stod Österbymo förlossningshem klart. I Röda Korsets verksamhetsberättelse står följande att läsa:
”Förlossningshemsfrågan har äntligen lett till resultat inom distriktet. Sedan överstyrelsen för detta ändamål anvisat 2000 kronor har under året Ydrekretsen anordnat ett förlossningsrum i nya barnmorskebostaden i Österbymo, som togs i bruk den 1 oktober. Hittills hava fyra förlossningar ägt rum där.”
Redan 1933 tog landstinget över verksamheten och drev förlossningshemmet till 1957.

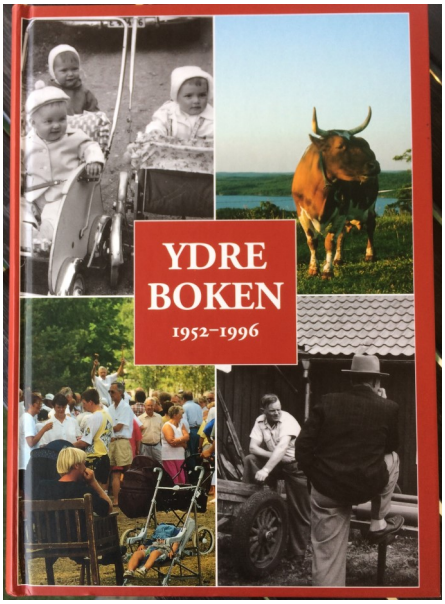

”Ydreboken 1952-1996” där mycket av uppgifterna till artikeln är hämtade. Även nyare hembygdsböcker som den här kan ge värdefull information i forskningen.

Huset var en vanlig villa, röd till färgen om jag inte minns fel, vid bron på vägen mot Svinhult. På övervåningen bodde barnmorskan och där låg också köket. På bottenvåningen var förlossningssalen samt två rum för mammorna med fyra sängplatser. Bredvid förlossningsrummet fanns ett rum för sjukvårdsbiträdet. Förutom barnmorska och sjukvårdsbiträde fanns där också ett köksbiträde. Dessutom kunde man kalla in en ytterligare en dam om någon av personalen var ledig och om komplikationer uppstod fanns provinsialläkaren att kalla på. De båda barnmorskorna som turades om att tjänstgöra var Lilly Augustsson och Hanna Johnsson. Hanna gifte sig på äldre dar och fick efternamnet Ottosson och hon flyttade till Norra Vi. En av de som arbetat där var Birgit Nilsson och hon berättar i boken om sin tid på förlossningshemmet. ” Jag bodde så fint där och jag hade så bra betalt, 180 kr i månaden plus mat och rum” berättar Birgit. Hon upplevde det som ett hem och så gjorde nog även de nyblivna mammorna. De var hårt arbetande kvinnor som fick några dagar i lugn och ro med sina nyfödda barn. Dessutom kunde de känna doften av hemlagad mat och få den serverad vid sängen. Det var inget de var vana vid från vardagen, där de alltid själva stod vid spisen och lagade all mat.

En förlossning på den tiden liknar inte på något vis den som förekommer idag mer än att en ny liten människa såg dagens ljus ”Jag var ofta med vid förlossningarna men inträffade de på natten brukade barnmorskan inte väcka mig” berättar

Birgit. Kvinnorna var tåliga och någon bedövning förutom lustgas fanns inte och papporna fick naturligtvis inte vara med. Efter att barnet var fött visades det upp för mamman så hon kunde se om det var en pojke eller en flicka och att det var välskapt. Sen tog biträdet hand om babyn och badade och klädde det. Därefter fick mamman ha det en kort stund i famnen. Tio dagar skulle mor och barn vara kvar på förlossningshemmet och de tre första dagarna fick modern inte kliva ur sängen. Biträdet skötte hela tiden babyn och det var bara när de skulle matas som barnen bars in till mamman. Var fjärde timma skulle de ammas. Det var vanligt att barnen skrek mycket mellan målen och då vändes de på och fick tillägg med sked. Tillägget var mjölk och vatten som kokats. Att låta barnen få komma till mamman mellan klockslagen var helt otänkbart.

”Det var långa arbetsdagar, jag gick upp halv sex för att hinna sköta barnen innan de skulle ha sitt morgonmål kl 06.00 och jag slutade min arbetsdag vid 22.30 på kvällen efter att de fått sitt kvällsmål. ”Det var nog det roligaste arbetet jag haft” berättar Birgit.

”Det blev mycket tvätt eftersom barnen hade många tyglager lindade runt kroppen. Det mesta tvättade vi själva men det större skickades till Torpatvätten.”

Det som var blodigt lades i kallt vatten och kokades sen i stora bykgrytan. På sommaren hängdes tvätten i trädgården och på vintern på vinden. Allting manglades och lades i perfekt ordning i skåpen.

Vad var det då för tyglager barnen hade runt kroppen? Jo allra först var det navelbindan med en kompress och sen en liten skjorta. Som blöja användes en stjärtlapp i tyg och dessa

Barnmorskan Hanna Ottosson var välkänd i Ydre. Hon gifte sig i mogen ålder med smeden Verner Ottosson i Norra Vi.
Bild från ”Ydreboken 1952-1996”

syddes av biträden. Sen kom en större tunnare tygbit och över den en tjockare av flanell som kallades mantel. Sen avslutades det hela med en bindel som virades runt magen och knöts ihop med band i sidan. Det var nog inte mycket mer än ansiktet som syntes när mamman fick babyn på sin arm. Vad hände med mammorna då? Jo de blev snörda ganska hårt runt magen för att bli smala så fort som möjligt.

Det fanns perioder då det var tomt på mammor och den tiden användes till att storstäda hela huset.

Det hände också att det var full beläggning på salarna, fyra mammor alltså och in kom den femte. Hon fick då sova på förlossningsbritsen. Det var inte bara mödrar som man tog hand om. En och annan person som skadats i någon olyckshändelse kunde också få vård.

Efter att landstinget lagt ner Österbymo BB köptes huset av Gustav Nordqvist, provinsialläkare i Österbymo fram till 1959. Han startade där en privat läkarmottagning.

Min goda vän Birgit Faust i Rydsnäs har en stor samling brev som hennes mormor skrivit till Birgits mamma. I ett brev daterat 1926 den 7 december berättar hon att Dagmar Dahlstedt har fått en pojke. ”Dagmar har förts till Österbymo förlossningshem och hon blev den första där”, skriver hon. Den lilla pojken fick heta Per Uno och han föddes den 2 december på sin mammas 20-årsdag.

Idag är huset privatägt och ser ut som vilken villa som helst. Det är nog inte många som kör där förbi som vet att just i det huset har många av Ydres kända och mindre kända personer kommit till världen. Jag hade glädjen att för ett tag sen få prata med Birgit Nilsson som är berättare i Ydreboken. Hon är nu 91 år och hon minns fortfarande med glädje sitt jobb bland mammor och nyfödda på Österbymos lilla Förlossningshem.

Gerd Brisfjord Karlsson

En liten historia hämtad från Östgöten år 1904:

”TUR FÖR HENNE.
Efraim i Margarefvet: - Goe pastorn, i förriga vecka så grisa mi sogga.
Pastorn: -Nå, det var ju roligt det, min käre Efraim!
Efraim: - Jaa, goe pastorn, nog va dä fäll dä, men ho feck bare en, å hade ho inte fått den, så hade ho grisat förgäfves!”

Hemköp
Vi styckar allt kött själva och naturligvis endast svenskt kött!
Välkomna in!

LK Pension & Trygghet
Lasse Karlsson 072-321 61 59
Pensionshjälp ¤ Familjejuridik

Spännande upptäckter i forskningen

Att forska i sina anfäders bakgrund är spännande och intressant. I min släkt har det varit allmänt känt att min mormors farfar Fredrik Johansson (Jean/Johan Torang) invandrat från Frankrike. Uppgiften har grundat sig på brev skrivna av Fredriks barn Noach och Wendela.

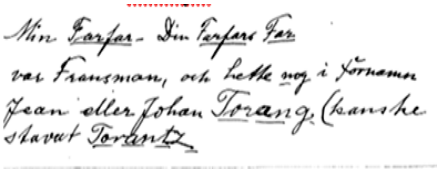
Min Farfar - Din Farfars Far
var Fransman, och hette nog i förnamn
Jean eller Johan Torang (kanske
stavat Torantz

Utdrag ur brev från Fredriks dotter Wendela Lindström.

Enligt min forskning har Fredrik ingen fransk bakgrund. För att inte missa något har jag även tittat på Fredriks maka Maria Juhlins anor.
Fredrik Johansson föds i Kungälv 1812. Hans föräldrar är arbetskarlen Torkel Johansson och Anna Jonasdotter. Av husförhörslängderna framgår att Fredrik och hans äldre bror Johannes går i ”schola”. Oväntat att en fattig arbetskarl har två barn i skolan. Intressant tyckte jag och tog kontakt med Inlands släktforskares ordförande Anette Toures, men det fanns ingen kunskap i föreningen om skolan. Jag gick då in på Riksarkivet och hittade ett, icke digitaliserat arkiv från skolan Pedagogin i Kungälv. Skickade då efter Fredriks betyg. Svar från Riksarkivet:” Katalog för Kungälvs skola år 1821", där det bland annat framgår att Fred. L. Jansson, född 1812 i Kungälv, inskrevs vid skolan 1821. Han återfinns därefter i examenskatalogerna från och med höstterminen 1821 till och med höstterminen 1825.”

Inlands släktforskare funderar nu på att betala för digitalisering av arkivet, då det kan vara intressant för flera som släktforskar i och om Kungälv.

Fredrik berättade för sina barn att hans pappa var fransman, hette Johan Torang, och var en välbeställd grosshandlare i Göteborg. I det läget blev jag intresserad av Fredriks bakgrund. Annette Toures föreslog att jag skulle skriva en artikel i deras tidning Inlandet, vilket jag gjorde i februari 2018. Ett par månader senare fick jag napp. Jag fick då tips om att Torkel och Anna, Fredriks föräldrar, kom till Kungälv 1802, närmast från gården Rollsbo i Ytterby socken.
Torkel, född på gården Ulltorp i Kareby socken, blir enligt mantalslängden 1787/1788 dräng hos Olof Andersson på Stora Lundby i samma socken. Olof dör och Torkel gifter sig med Olofs änka Börta. Han är nog inte helt barskrapad då det i bouppteckningen efter hans pappa Johan Vincentsson framgår att han fått ut sitt arv.
Från Inlands södre häradsrätt finns här intressant dokumentation.
Till tingsrätten inlämnades ett så lydande äktenskapsförord:
Emedan jag undertecknad enkan Börta Börjesdotter i Lundby genom den högsta gudens skickelse tänker träda uti äktenskap med nuvarande drängen Torkel Johansson härstädes Varför jag härigenom följande förord för äktenskapet till honom utlovar och försäkrar veles som följer, att om min nu tilltänkta man Torkel Johansson mig överlever skall han för evärderligt äga, vårda och disponera all den lösa egendom jag nu äger eller framdeles äga får och det att varken min släkt eller anhöriga må häremot äga det ringaste att klandras.
Till mera visso lämnas min nu tilltänkta man frihet att hos högvördade Södra häradsrätt anhålla om laga fastställelse häröver.
Bestyrkes av Stora Lundby den 4 januari 1789 Börta Börjesdotter
Hållit i pennan

Ausås kyrka från 1858, men med ett kyrktorn som byggdes redan på Medeltiden. Foto: Ann Andersson

Detta är som Carlsson och madam Flod i äldre tappning. Börta gifter sig med den 30 år yngre Torkel. Till Stora Lundby kommer nu pigan Anna. I mantalslängden för 1797 och 1798 står ”hustrun sängliggande” och Börta dör 1798. Nu blir det äktenskap med pigan Anna, och strax därefter blir det flytt till kronohemmanet Rollsbo i Ytterby.
Jag har i min forskning om Fredriks bakgrund använt mig av främst mantalslängder, kyrkböcker, bouppteckningar, muntliga källor och hembygdslitteratur. Någon grosshandlare från Göteborg, bördig från Frankrike har jag inte hittat.

Vi tittar nu på Fredriks maka Maria Juhlins anor. Här har jag använt mig av hembygdsboken ” Torp och småstugor i Annerstad socken” skriven av Arne Juhlin. Arne var en mycket noggrann släkt/hembygdsforskare och han hade ofta källhänvisningar.
Under rubriken Litteratur och tryckta källor hittade jag ”Anteckningar om en klockaresläkt” av Gunnar Gadolin införd i Unnaryd – Jällundtofta fornminnes- och hembygdsförenings årsskrift 1970. Från min grundforskning vet jag att en familjegren från de

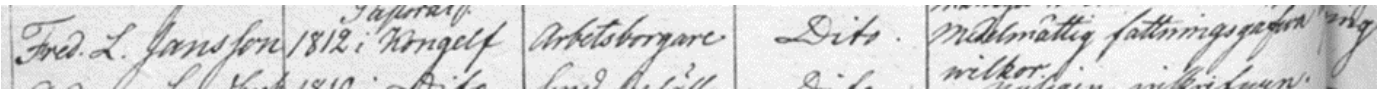
Fred. L. Jansson 1812 i Kongelf Arbetsborgare Dito. Medelmåttig fattningsgåfvor
wilkor.

Ett intressant utdrag ur examenskatalogen - min mormors farfar hade i alla fall medelmåttig fattningsförmåga. Alltid något!

Adressändring

Om du flyttar och ändrar adress är det viktigt att meddela Släktforskarföreningen! Eftersom vi inte registrerar födelseuppgifter eller personnummer för våra medlemmar, så får vi ingen automatisk uppdatering. Därför, slå en signal, skriv ett mail eller skicka ett brev till oss!

berörda familjerna Gadd och Juhlin antar namnet Gadolin.
Jag ansökte om medlemskap i deras Facebookgrupp och fick på så sätt tag på en yngre medlem som hjälpte mig att få ta del av den hyperintressanta artikeln om klockaresläkten. Den källan förde mig förra sommaren till Ausås kyrkogård utanför Ängelholm, där min anmoder Maria (Marna) De Fine ligger begravd.

Vid den östra ingången till kyrkogården finns hennes gravsten. Den ligger vackert under ett par större träd. Idag finns ingen möjlighet att läsa inskriptionen, men tack vare Gunnar

Maria de Fines grav är vackert belägen mellan ett par gamla träd. Foto: Ann Andersson

Maria De Fines gravsten på Ausås kyrkogård. Foto: Ann Andersson

Gadolins artikel vet vi vad som står på gravstenen för min mormors farmors morfars mor Maria (Marna) De Fine Kempe som dog i maj 1711.

Her under hwilar den sal. hustr hustru her i byn som efter 12(?) åhr vu fordom ahr-borna och gudfructiga Maria DeFine, klockare hustru her i byn som efter 12(?) åhr utstånden svaghet på sit 42 ålders åhr sal. i Herren afled den 28 may 1711. Liktext PS 116 V. 7,8

Marias son Erik Kempe – min mormors farmors morfar har fått sitt namn ingraverat i kyrkklockorna. Det vet vi då det finns antecknat i Ausås kyrkbok:

”1760: Den 28 marti begrovs klåckaren här vis församlingen Eric Kempe. Han var född 1698 den 6 febr. och dödde av vattusot den 16 marti. Båda kyrkklockorna i Ausås bära bl.a inskriptionen :"KLÅCKARE ERIC KEMPE".

Ovanstående visar att det finns många källor man kan använda i släktforskningen och bara fantasin sätter gränser. De källor man använder måste givetvis, så långt som möjligt, noggrant kontrolleras.

Ann Andersson

Släktforskarföreningens årsmöte

Om det varit ett vanligt år, så hade föreningens årsmöte klarats av för många månader sedan. Precis lagom till mars när det var planerat, drabbades vi av Corona-pandemin. Allt ställdes på sin kant och vi var tvungna att skjuta på mötet. Efter moget övervägande tog vi sedan i somras beslutet att kalla till årsmöte i mitten av augusti. Vi valde att flytta mötet från våra ordinarie lokaler till församlingshemmet i Tranås som ger större möjligheter att möblera med tillräckliga avstånd och även i övrigt följa rekommenderade skyddsåtgärder.

Årsmötet genomfördes och lockade 25 medlemmar vilket var över förväntan med tanke på omständigheterna. Många verkade ha längtat efter att få mötas fysiskt. Även om avstånd

Gösta Sanfridsson, Solvig Wigén och Lennart Ring avtackades för sitt arbete i föreningen. Foto Lasse Karlsson

måste hållas kändes det ändå positivt att träffas ansikte mot ansikte. Årsmötesförhandlingarna flöt på smidigt under Kjell-Åke Tryggs ledning och styrelsen fick godkänt för föregående års verksamhet. Kassören Solvig Wigén hade avböjt omval och istället för henne valdes Hans Karlsson in i styrelsen. Solvig liksom avgående revisorerna Gösta Sanfridsson och Lennart Ring tackades för sina insatser. Lennart Ring har varit revisor och aktiv ända sedan föreningen startades för 35 år sedan.

Efter kaffet visade Anders Johansson bilder och berättade om Tranås framväxt, vilket väckte minnen hos många av åhörarna.

Anders Johansson berättade och visade bilder från Tranås framväxt. Foto Lasse Karlsson

Kristers rike

Christer Svensson föddes i Dumstorp den 20 februari 1762 i Askeryds socken som en av fem bröder till torparen Sven Larsson och Stina Gustavsdotter. Redan tidigt tog han tjänst som dräng i olika gårdar i socknen och 1805 kom han att bli dräng hos prosten Daniel Cnattengius (1747-1809) i Askeryds prästgård. Förmodligen betydde prosten väldigt mycket för Christer för när han dog 1809 kom Christer att gå in i en svår depression och han valde att isolera sig i en grotta vid Assjöns strand i närheten av prästgården. Grottan gav inget bra skydd mot dåligt väder så ganska snart byggde Christer även ett litet enkelt hus på denna plats som härefter kallas Christersberg eller populärt Kristers rike. I grottan, som finns kvar än idag, kom Christer att dagligen, morgon som kväll, spendera tiden i högljudd bön och hans rop och åkallan kunde höras långt ut över sjön och i trakterna.

Om Christers liv och egna tankar vet vi egentligen inte så mycket. Hans närmaste vän och samtalspartner var förutom Daniel Cnattengius den tillträdande prosten tillika lyrikern och vis- och psalmförfattaren Samuel Johan Hedborn (1783 - 1849). Denna kom att beskriva Christer i dedikationen till dikten "Eremiten vid Asjön" på följande sätt:
"Till minne af en ålderstigen och from ensling, som vid Asjöns strand bodde på Skaldens ägor, och alltid af sin husbonde omfattades med synnerlig ömhet. I en backsluttning, nedanför sin stuga, med utsigt öfver sjön åt prestgården och kyrkan, hade han af sten byggt en rymlig grotta, i hvilken han dagligen, så ofta väderleken det tillät, förrättade sin andakt."

Att Christer kom att kallas en eremit och säkerligen var en särling eller en udda personlighet kan vi nog vara säkra på. I husförhören benämns han som "Sjuklig - klen till sinnet". Han var en religiös grubblare som tog Gudsordet på största allvar och för honom var gudstjänsten en kamp med Gud om dennes välsignelse.

Ur "Eremiten vid Asjön"

Hvar qväll, hvar morgon helga andaktsrön
Från dessa rum man hörde i hans bön:
Högt ropade den rörde Zions-väktarn;
Och trasten svarade med sång från läktarn,
Och Herrans ande sväfvade på sjön.

En flitig kyrkogångare han var,
Och sist i templet stod han alltid qvar;
Med tysta suckar sina händer knäppte
I kamp med Gud, och förr ej honom släppte,
Än hem med sig välsignelsen han bar.

Naturskönt vid Assjöns strand låg en gång i tiden Krister Svenssons lilla stuga. Nu har ett soldattorp flyttats till samma plats. Foto: Torbjörn Aronsson.

Att Christer valde att isolera sig, dra sig undan, särskilt i en period av psykisk sjukdom, är inget ovanligt fenomen. Upplevelsen av isolering, att inte stå i kontakt med sin samtid, sina nära eller samhället i stort, känslan av att inte riktigt höra till, kommer lättfångad i dagens Corona-tider. Människan sägs ju vara ett flockdjur. Isolering framstår därför sällan som något positivt och leder enligt varnade tidningsrubriker till depression, ohälsa och i många fall även självmord.

Att leva i isolering har emellertid inte alltid haft denna underton av negativitet. Tvärtom finns det en stor del människor som frivilligt sökt eller söker sig till ensamhet och isolering. För några blir det en kortvarig vistelse, kanske en semester eller en retreat som tillbringas på en kursgård eller i ett kloster. För andra blir det kanske mer ett livsavgörande beslut och leder till att klostermiljön blir en permanent del av dennes liv. Ett annat ord för att leva i isolering är *eremit* (av grekiskans eremos, ensam) eller *anakoret* (av grekiskans anachorein, dra sig tillbaka). Personer som levt som eremiter finns det många exempel på och berättelser om i historien. Johannes döparen i Nya testamentet kan sägas vara en sådan. En annan är den helige Antonius (251 - 356) som var en välbärgad man som sålde alla sina tillgångar och gav till de fattiga, varpå han levde 20 år i en hemsökt fästningsruin i öknen. Han fick många efterföljare som valde att leva i hans närhet som eremiter. Tillsammans kom de år 305 att bilda världens första klostergemenskap, St. Antoniusklostret som finns än idag.

Studieförbundet Vuxenskolan
Tranås 0140-16304
www.sv.se/tranas

TRANÅS ENERGI
Ditt lokala energibolag
Vi sponsrar Tranås/Ydre släktforskarförening!

Inte alla som väljer ett liv som eremit har dock en religiös grund för sitt beslut. Ett mer modernt exempel på en eremit skulle kunna vara Christopher Knight, som även gick under namnet ”The North Pond Hermit” (North Ponds-eremiten). 1986 lämnade han sitt hem i Massachusetts och körde till Maine i USA och gick ut i skogen. Där kom han att leva i ett tält i 27 år utan el, vatten eller ens att göra upp eld om vintern för att undgå upptäckt. När han så hittades ledde det till stora tidningsrubriker och han greps av polisen för de många stölder han begått. Hans skäl för att leva i skogen var enbart att han inte kände sig kunna passa in i samhället. Han sökte en plats där han kunde känna sig trygg och leva ostörd, en plats där han kunde uppleva frid och en inre glädje. Ett svenskt nutida exempel är Maninna Råland som har valt att varje år under ett halvt års tid leva i en grotta på Gotland. Det andra halvåret lever hon ett vanligt liv i ett hus i Uppland. Hennes skäl för sin isolering är aningen mer existentiella och sökande, men också för att, enligt egen utsago, samla kraft att kunna leva det andra halvåret som en utgivande kärleksfull kvinna och mor till tre vuxna barn. Hon menar att hon känner sig tryggare och mindre ensam i en grotta än vad hon gör bland människor i staden.

Christer Svensson levde ensam i sitt rike i Askeryd fram till sin död den 15 december 1839 då han dog av ålderdom. Platsen som kan besökas förvaltas av Askeryds hembygdsförening och ligger naturskönt invid Assjöns strand alldeles invid landsvägen som passerar från Aneby mot Askeryds kyrkby. Hit har ett soldattorp flyttats till samma plats där en gång Christers lilla stuqa fanns.

Resterna av grottan där Krister spenderade mycket av sin tid, finns fortfarande kvar. Den sköts om av Askeryds hembygdsförening. Foto: Torbjörn Aronsson.

Kristers gravsten är också bevarad på Askeryds kyrkogård. Foto: Torbjörn Aronsson.

År 1815 fick Christer tillstånd att plantera lövträd, mest lönn och ask, runt Askeryds kyrkogård. Kanske är det något av dessa träd som än idag ses vakta över hans gravsten. Inte långt från där Christer vilar återfinns även Daniel
Cnattengius och Samuel Johan Hedborns gravplatser. Den sistnämnde som avslutar sin dikt “Eremiten vid Asjön” med följande vackra ord:

Dithän du gick i helig sabbatsfrid,
Du, fromma söndagsbarn i all din tid!
Hur saligt är, att ha ett menlöst öga!
För det Guds tempel öppnas i det Höga.
Vid englasång, i dödens afskeds-strid.

Torbjörn Aronsson

Källor:
Askeryds kyrkoarkiv, Wikipedia,
Samuel Johan Hedborns Samlade Skrifter
Artiklar i Svenska Dagbladet och National Geographic
Rötter ”Veckans gravsten” 3 sep 2019

Olov Mattssons CD/USB till försäljning

Föreningen har Olov Mattssons ”Ydre torp och gårdar” till försäljning. Den innehåller så gott som samtliga familjer i gårdar och torp i Asby, Norra Vi, Sund, Svinhult, Torpa och Västra Ryds socknar i Ydre kommun 1600-1930 talet. Tidersrum, Kisa, Västra Eneby, Oppeby, Kättilstad, Hägerstad, Horn och Hycklinge socknar i Kinda kommun 1600-1900 talet. Även soldater med familjer i Ydre kompani och Ydre-delen av Vifolka kompani.
Pris för CD 150:- och USB-minne 200:-. För beställning kontakta Gerd Brisfjord Karlsson: gerdbk@yahoo.se eller tel. 073-071 85 11.

Föreningens styrelse 2020

Ordförande
Lasse Karlsson
Tel. 072-321 61 59
lassektranas@gmail.com

Vice ordförande
Tom Wallberg
Tel. 070-587 27 49
tom.wallberg@hotmail.se

Kassör
Hans Carlsson
Tel. 070-538 55 47
vandrargatan@outlook.com

Sekreterare
Anna Tengwall
Tel. 073-084 77 82
a_tengwall@hotmail.com

Vice sekreterare, webmaster
Anders Johansson
Tel. 070-627 93 41
webmaster@tranasydre.se

Ledamot
Torbjörn Aronsson
Tel. 073-901 28 19
tobbearon@gmail.com

Ledamot
Sören Andersson
Tel. 070-651 53 49
sand@allt1.se

Övriga funktionärer:

Kursansvarig:
Gerd Brisfjord Karlsson
tel 073-071 85 11
gerdbk@yahoo.se

Redaktionskommitté:
Lasse Karlsson tel 072-321 61 59
Gerd Brisfjord Karlsson tel 073-071 85 11
Torbjörn Aronsson tel. 073-901 28 19

Mail-adress

Vi vill gärna ha din mail-adress eftersom vi skickar ut information om nyheter och eventuella förändringar i programmet via mail. Om du inte lämnat din adress eller bytt den, skicka ett meddelande till lassektranas@gmail.com.

Medlemsavgift 100 kr/år. Familjemedlem 50 kr/år
Föreningens plusgirokonto: 442188-9

Tranås/Ydre Släktforskarförening
www.tranasydre.se